

Nom de l'assignatura: OTORRINOLARINGOLOGÍA

Titulació: Grau de Medicina

Curs: 4rt

Trimestre: 3er

Nombre de crèdits ECTS: 4

Hores dedicació estudiant: 100

Llengua o llengües de la docència: Castellà i català

Professorat: Dra. *Montserrat Canton* (professora col.laboradora), Dr. *Jaume Comas* (professor associat), Dra. *Marta Costey* (professora col.laboradora), Dr. *Joan Fontané* (professor associat), Dr.*Joan Fuste* (professor col.laborador), Dr.*Rafael Hijano* (professor col.laborador),

Responsable assignatura/coordinació: Dr.*Jaume Comas* (profesor associat)

1. Identificació de la assignatura

La Otorrinolaringologia es una assignatura impartida en el 3er trimestre de 4rt curs de la titulació. Consta de 4 ECTS (100 hores). Es imparteix en forma de 20 hores teòriques, 8 hores de seminaris i 16 hores de pràctiques amb exploració de malalts així com assistència a consulta externa i visita a malalts ingressats a la planta hospitalaria.

2. Coordinació i professorat

Les activitats docents seran impartides pels professors: *Jaume Comas* (professor associat), que serà el coordinador i els professors *Joan Fontanè* (professor associat), *Joan Fustè* (professor col.laborador), *Montserrat Canton* (professora col.laboradora), *Rafael Hijano* (professor col.laborador), *Marta Costey* (professora col.laboradora)

3. Competències a assolir

Durant el procés docent de l'assignatura es pretén que el student pugi assolir les competències demanades per les autoritats educatives i previstes en el pla d'estudi de la titulació. Serien els següents

- . coneixement de les tècniques bàsiques d'exploració de la especialitat
- . familiaritzar al student amb el contexte del pacient amb la patologia del àrea ORL
- . capacitar als alumnes per valorar els símptomes, per poder establir la seva importància clínica

4. Objectius

Generals

Donar a l'estudiant un coneixement general dels aspectes normals i patològics de la Otorinolaringologia (ORL). Capacitar-lo per poder identificar els símptomes i signes de les malalties ORL, i per poder interpretar adequadament les proves complementaries bàsiques de l'especialitat (audiometria, electronistagmografia, impedanciometria). L'estudiant haurà de donar una primera orientació diagnòstica, particularment de les malalties més freqüents. Cal que pugui reconèixer els símptomes i signes d'alarma que indiquin la necessitat d'atenció urgent, tant a l'inici, com durant l'evolució de la malaltia.

Familiaritzar-se en la seqüència diagnòstica ordenada de les malalties ORL. Afavorir la participació de l'estudiant en el procés de diagnòstic diferencial, fent un ús racional de les exploracions pròpies de l'especialitat.

Aprofundir en els coneixements adquirits a les classes teòriques sobre aspectes més nous o relacionats amb altres àrees de la titulació i que són tributàries de ser presentades amb materials iconogràfic o eines audiovisuals.

Capacitar per fer una adequada anamnesi i exploració física bàsica dels malalts ORL, així com per interpretar les proves complementàries bàsiques. Conèixer les indicacions dels tractaments mèdics i quirúrgics. Obtenir informació general sobre les característiques d'un pacient ORL tant a quiròfan, com a consultes externes i a urgències

5. Objectius específics

Donar els coneixements específics sobre l'etiologia, clínica, diagnòstic, tractament i pronòstic de les malalties ORL, amb especial èmfasi en aquelles més freqüents, tant en la medicina primària, com en la hospitalària.

6. Avaluació dels aprenentatges

Es valoraran sobretot els aspectes de capacitació general, amb especial èmfasi en la distinció entre la normalitat i la patologia, i entre els processos benignes i malignes. També s'avaluaran de forma especial els coneixements més profund de les malalties ORL de més freqüència. Les dades clíniques i els criteris diagnòstics es consideraran de major importància que els coneixements sobre aspectes específics del tractament.

Mètodes d'avaluació

a). Avaluació coneixements teòrics (70% de la nota final), es realitza al final del curs:

- 50 preguntes opció múltiple amb una sola resposta vàlida. 0,25 de descompte en cas d'errada

b). Avaluació coneixements pràctics (30% de la nota final).

- 10 preguntes molt curtes (escrites) sobre imatges i temes específics dels coneixements pràctics assolits

c). Criteris de superació i qualificacions qualitatives

Per superar l'activitat, l'estudiant ha de participar en les activitats programades, i ha de obtenir una nota de 5 o superior

La superació del 70% dels objectius implicarà la qualificació de notable i la superació del 90% dels objectius, la d'excel.lent. Hi haurà un nombre de matrícules d'honor proporcional al número total d'alumnes matriculats, i es lliuraran a les millors notes finals, sempre que superin el llindar d'excel.lent

7. Continguts: Programa de l'assignatura

1. PATOLOGIA DE L'ORELLA EXTERNA. PATOLOGÍA INFLAMATORIA AGUDA DE L'ORELLA MITJANA.

- 1.1. Record anatòmic-funcional de l'orella externa. Funció acústica de l'orella externa.
- 1.2. Malformacions de l'orella
- 1.3. Processos obstructius:
 - Tap de cerumen.
 - Otomicosi.
 - Cossos estranys.
- 1.4. Infeccions:
 - Pericondritis del pavelló.
 - Furóncol de l'orella.
 - Otitis externa difusa: factors etiològics, bacteriologia, diagnòstic i tractament.
- 1.5. Èczema i prurit auricular.
- 1.6. Traumatismes: Ferides del pavelló i conducte auditiu. L'otohematoma.
- 1.7. Tumors benignes: Exòstosi del conducte auditiu.
- 1.8. Tumors malignes: Carcinomes i altres formes anatomicopatològiques.
- 1.9. Record anatòmic-funcional de l'orella mitjana. Acústica de l'orella mitjana. La trompa d'Eustaquí: fisiologia tubàrica.
- 1.10. Patologia general tubàrica. Transmissió d'infeccions per salpingitis. Conseqüències de l'obstrucció tubàrica: otitis serosa, mucosa i adhesiva; les alteracions tròfiques i l'origen del colesteatoma. La síndrome de la trompa entreoberta.
- 1.11. Comportament de la trompa en el submarinisme i l'immersió; patogenia dels barotraumatismes.
- 1.12. Concepte unitari de la patologia inflamatòria de l'orella. Classificació de les otitis agudes i cròniques.
- 1.13. Otitis mitjanes agudes
- 1.15. Otitis del lactant: característiques diferencials, de clínica i diagnòstic.

2. OTITIS MITJANES CRÒNIQUES

2.1. Concepte d'otitis mitjana crònica. Classificació.

2.2. Otitis mitjana crònica simple o benigna:

- Definició i etiopatogènia.
- Clínica i diagnòstic.
- Evolució i seqüeles.
- Tractament.

2.3. Otitis crònica colesteatomatosa:

- Concepte: el colesteatoma òtic.
- Histologia i mecanismes de formació del colesteatoma.
- Clínica i diagnòstic.
- Tractament.

3. COMPLICACIONS DE LES OTITIS MITJANES.

3.1. Etiopatogènia de les complicacions de les otitis mitjanes.

3.2. Mastoiditis aguda:

- Concepte de "mastoidisme", mastoiditis aguda i mastoiditis crònica.
- Clínica i diagnòstic.
- Evolució.
- Tractament.

3.3. Laberintitis

- Possibles causes d'una laberintitis.
- Clínica. Formes clíniques.
- Diagnòstic.
- Tractament.

3.4. Complicacions endocranials de les otitis

- Meningitis otògenes:
- Abscés encefàlic.
- Tromboflebitis del si lateral

4. OTOSCLEROSI I ALTRES PROCESSOS DE TRANSMISSIÓ NO SUPURATS.

4.1. Quadre audiològic de la sordesa de transmissió.

4.2. Classificació de les sordeses de transmissió.

4.3. Otosclerosi:

- Concepte i freqüència.
- Histopatologia i factors etiològics.
- Clínica i evolució.
- Formes clíniques.
- Diagnòstic.
- Tractament

4.4. Otitis serosa:

- Concepte i freqüència.

- Clínica i diagnòstic.
 - Evolució; les otitis adhesives.
 - Tractament.
- 4.5. Seqüeles de les otitis supurades:
- Perforació timpànica
 - Timpanoesclerosi
 - Interrupcions i fixacions de cadena.

5. AFECCIONS COCLEARS

- 5.1. Record anatòmic de la còclea. Fisiologia coclear. Audició.
- 5.2. Quadre audiològic i classificació de les sordeses coclears.
- 5.3. Sordeses per ototòxics.
- 5.4. Presbiacúsia: evolució normal i patològica.
- 5.5. Sordesa brusca
- 5.6. Sordesa professional (trauma sonor)
- 5.7. Sordesamudesa: congènita i adquirida.
- 5.8. Pròtesis acústiques i implants coclears.

6. VERTIGENS

- 6.1. Record anatomic-funcional del laberint posterior.
- 6.2. Esquema general de l'equilibració.
- 6.3. Falsos vertígens vestibulars: cinetosi i altres.
- 6.4. Quadre clínic i semiològic del vertigen perifèric o vestibular
- 6.5. Hídrops laberíntic (malaltia de Ménière):
- 6.6. Altres vertígens perifèrics:
- Laberintitis.
 - Laberintoplèxia.
 - Isquèmia laberíntica crònica.
 - Intoxicacions medicamentoses.
 - Vertigen posicional paroxístic o benigne.
 - Neuronitis vestibular.
 - Quadre vestibular en el neurinoma de l'acústic.
- 6.7. Quadre clínic i semiològic dels vertígens centrals.
- 6.8. Síndromes subtentorials:
- De l'angle ponto-cerebel·lós.
 - Del tronc cerebral.
 - Dels hemisferis cerebel·lousos.
- 6.9. Formes etiològiques:
- La insuficiència arterial vètebro-basilar.
 - L'esclerosi múltiple.
 - Els tumors de fossa posterior.
 - La síndrome postcommocional.
 - Les intoxicacions.

7. TUMORS DE L'ORELLA

7.1. Tumor del glomus tímpano-jugular

- Concepte
- Clínica. Formes clíniques
- Exploració i diagnòstic.
- Tractament.

7.2. Carcinoma d'orella mitjana

- Concepte i epidemiologia.
- Clínica i diagnòstic.
- Pronòstic i tractament.

7.3. Neurinoma de l'acústic:

- Concepte i freqüència.
- Clínica.
- Diagnòstic.
- Pronòstic i tractament.

8. RINITIS AGUDES I CRÒNIQUES.

8.1. Concepte i classificació.

8.2. Rinitis vestibulars:

- Fol·liculitis vestibular.
- Furóncol nasal.

8.3. Rinitis infeccioses agudes:

- Rinitis aguda inespecífica.
- Rinitis del nadó.
- Rinitis gripal i rinitis de les malalties eruptives.

8.4. Rinitis infeccioses cròniques:

- Rinitis cròniques inespecífiques
- Rinitis cròniques específiques

8.5. Rinitis funcionals:

- La reacció vasomotora, com a forma de resposta genèrica.
- Rinitis al·lèrgica
- Rinitis intrínseca
- Rinitis vasomotors colinèrgiques
- Rinitis medicamentosa

9. SINUSITIS AGUDES I CRÒNIQUES

9.1. Record anatomic-funcional dels sins paranasals.

9.2. Sinusitis agudes.

- Simptomatologia i dades d'exploració.
- Formes clíniques.
- Sinusitis maxil·lar aguda
- Etmoiditis aguda.
- Sinusitis frontal aguda.

9.3. Sinusitis cròniques

- Classificació i formes clíniques
- Rino-sinusitis al·lèrgica o vasomotora
- Patologia sinusal odontògena:
- Sinusitis per fongs

10. POLIPOSI NASOSINUSAL. COMPLICACIONS DE LES SINUSITIS.

10.1. Poliposi naso-sinusal

- Concepte i classificació i formes clíniques
- Clínica
- Tractament
- Triada A.S.A.
- Mucoviscidosi

10.2. Complicacions de les sinusitis

- Meningitis
- Osteomielitis del frontal.
- Osteomielitis del maxil·lar superior
- Complicacions orbitàries.
- Patologia ocular d'origen sinusal.
- Complicacions endocranials.
- Les síndromes bronco-sinusals.

11. TUMORS NASOSINUSALS

11.1. Tumors benignes:

- Hemangioma.
- Osteoma:
- Papil·loma invertit:

11.2. Formes pseudotumorals:

- Quist congènit del dors del nas.
- Quist de l'ala nasal.
- Quist palatí de la línia mitja.
- Quist d'origen dentari.
- Quist fol·licular.
- Tumors benignes d'origen dentari.
- Granuloma mig facial. Enfermetat de Wegener. Enf. de Stewart

11.3. Tumors malignes:

- Concepte i epidemiologia
- Anatomia patològica
- Clínica
- Diagnòstic
- Pronòstic
- Tractament.

12. PATOLOGIA INFLAMATÒRIA AGUDA DE LA FARINGE I LA CAVITAT ORAL.

- 12.1. Record anatòmic-funcional de la faringe i la cavitat oral.
- 12.2. Fisiologia de la deglució. L'anell limfàtic de Waldeyer: fisiopatologia.
- 12.3. Mètodes d'exploració de la faringe i la cavitat oral.
- 12.4. Malformacions: Fenedura palatina. Llavi leporí.
- 12.5. Processos inflamatoris aguts de la cavitat oral.
 - Herpes labial
 - Ulceres aftoses
 - Estomatitis
 - Glositis
 - Candidiasis
 - Estomatitis per gonococ
- 12.6. Processos inflamatoris aguts inespecífics de la faringe.
 - Faringitis catarral aguda (angina vermella)
 - Amigdalitis eritematosupurativa (angina blanca)
 - Adenoiditis aguda.
 - Amigdalitis lingual.
- 12.7. Inflamacions agudes específiques de la faringe:
 - Angina diftèrica
 - Herpangina
 - Angina herpètica
 - Angina fuso-espiril·lar de Plaut Vincent
 - Mononucleolisi infecciosa
 - Candidiasi
 - Sífilis
 - Gonococ
- 12.8. Manifestacions faríngies i oral de les malalties hemàtiques (angines hemàtiques):
 - Angina agranulocítica
 - Angina hemàtica a la leucèmia aguda.

13. COMPLICACIONS DELS PROCESSOS INFLAMATORIS AGUTS. PATOLOGIA INFLAMATORIA CRÒNICA DE LA FARINGE I CAVITAT ORAL.

- 13.1. Complicacions inflamatòries de veïnatge:
 - Abscés periamigdal·lar:
 - Abscessos làtero-faringis.
 - Abscés retrofaringi
 - Abscessos del terra de la boca.
- 13.2. Complicacions a distància
- 13.2. Hiperplasia dels adenoides. Indicacions per l'adenoidectomia.
- 13.3. Patologia inflamatòria crònica de les amígdales palatines:

- Càseum
- Amigdalitis de repetició
- Hipertròfia amigdalar
- Amigdalitis crònica
- Criteris d'amigdalectomia

13.4. Faringitis cròniques.

13.5. Parestèsies faríngies funcionals.

14. RONCOPATIA CRÒNICA. SÍNDROME D'APNEA OBSTRUCTIVA DE LA SON.

14.1. Concepte

14.2. La roncopatia crònica.

- Etiologia i fisiopatologia
- Clínica
- Diagnòstic
- Tractament

14.3. La síndrome de l'apnea obstructiva de la son

- Etiologia i fisiopatologia
- Clínica
- Diagnòstic
- Tractament

15. TUMORS DE LA NASOFARINGE, OROFARINGE I CAVITAT ORAL.

15.1. Tumors benignes de la nasofaringe: Angiofibroma de cavum.

- Concepte i anatomia patològica.
- Clínica, exploració i diagnòstic.
- Tractament.

15.2. Tumors malignes de la nasofaringe:

- Concepte i epidemiologia.
- Anatomia patològica.
- Clínica.
- Diagnòstic
- Pronòstic
- Tractament

15.3. Tumors benignes de l'orofaringe.

15.4. Tumors malignes de l'orofaringe (carcinomes i limfomes)

- Concepte i epidemiologia.
- Anatomia patològica.
- Clínica.
- Diagnòstic
- Pronòstic

15.5. Tumors benignes de la cavitat oral

15.6. Leucoplasies a la cavitat oral

15.7. Tumors malignes de la cavitat oral (carcinomes; sarcoma de Kaposi)

- Concepte i epidemiologia.
- Anatomia patològica.
- Clínica.
- Diagnòstic
- Pronòstic

16. PATOLOGIA DE LES GLÀNDULES SALIVALS.

16.1. Record anatòmic-funcional de les glàndules salivals.

16.2. Semiologia i exploració de les glàndules salivals.

16.3. Patologia inflamatòria aguda

- Parotiditis
- Sialoadenitis agudes

16.4. Patologia inflamatòria crònica. Càlculs salivals.

16.5. Síndrome de Sjögren

16.5. Patologia tumoral benigne.

16.6. Patologia tumoral maligne.

17. INTRODUCCIÓ A LA LARINGE. LARINGITIS AGUDES.

17.1. Record anatòmic-funcional de la laringe. Fisiologia vocal.

17.2. Mètodes d'exploració de la laringe.

17.3. Malformacions de la laringe. Fenedura laríngia.

17.4. Laringitis catarral aguda. Traqueitis traqueal aguda.

17.5. Laringitis dispneica de la infància:

- Característiques predisposants de la laringe infantil.
- Laringitis subglòtica aguda
- Epiglotis aguda
- Laringitis estridulosa

17.6. Edema agut de la laringe.

18. LARINGITIS CRÒNIQUES. LESIONS RELACIONADES AMB EL MAL ÚS VOCAL.

18.1. Laringitis cròniques inespecífiques.

- Concepte i factors etiològics.
- Anatomia patològica.
- Clínica.
- Formes clíniques
- Tractament

18.2. Tuberculosi laríngia.

18.3. Lesions relacionades amb el mal ús vocal:

- Nòduls vocals
- Pòlip de les cordes vocals
- Edema de Reinke

19. TUMORS BENIGNES DE LA LARINGE I CÀNCER DE LA LARINGE. TRACTAMENT DEL CÀNCER DE LA LARINGE. CÀNCER DE LA HIPOFARINGE

19.1. Tumors benignes de la laringe:

- Papil·lomatosis infantil
- Condromes
- Angiomes
- Neurinomes i neurofibromes

19.2. Pseudotumors no inflamatoris:

- Laringocele
- Quist laringi

19.3. Càncer de la laringe:

- Concepte
- Epidemiologia
- Anatomia patològica
- Història natural
- Clínica i exploració
- Diagnòstic
- Pronòstic

19.4. Tractament del càncer de la laringe:

- Paper de les diferents modalitats:
 - Cirurgia.
 - Irradiació.
 - Quimioteràpia.

19.5. Càncer de la hipofaringe:

- Concepte i epidemiologia.
- Clínica i exploració.
- Pronòstic.
- Tractament.

20. PATOLOGIA CERVICAL: ADENOPATIES. QUISTS I FÍSTULES.

20.1. Record anatòmic dels limfàtics del coll.

20.2. Adenitis aguda:

- Etiologia.
- Clínica.
- Evolució.
- Adenoflegmons.

20.3. Adenitis cròniques:

- A la infància i a l'adult
- Adenitis de la monocucleosi.
- Adenopaties tuberculosos
- Adenopaties tumorals cervicals:
 - Adenopaties com a manifestació d'una hemopatia maligna.
 - Limfomes de Hodgkin
 - Limfomes no Hodgkinians
 - Diagnòstic
- Adenopatia cervical metastàtica carcinomàtica:
 - Clínica
 - Exploració
 - Punció
 - Adenectomia biòptica

20.4. Quists i fístules del coll:

- Làterocervicals:
 - Malformacions d'origen branquial.
 - Anatomia patològica.
 - Clínica i tractament.
- Quists de la línia mitjana:
 - Anatomia patològica.
 - Clínica i diagnòstic diferencial dels quists de conducte tiroglós.
 - Evolució cap a la fistulització.
 - Tractament.

CONTINGUT PROGRAMA SEMINARIS I PRÀCTIQUES

Les pràctiques es realitzen amb horari des de les 9 del matí fins les 12 hores al Servei d'ORL.

Tenen dues activitats:

1. Seminaris conjunts (8 hores).
2. Pràctiques clíniques individuals (16 hores)

El programa dels seminaris és el que es presenta a continuació, essent els professors els diferents metges adjunts del Servei d'ORL.

SEMINARIS

- 1.- SEMIOLOGIA DE L'OÏDE** (Dr. COMAS): otàlgies i otorrea. Imatge timpànica. Radiologia.
- 2.- ACUMETRIA** (proves amb diapasons). **AUDIOMETRIA. IMPEDANCIOMETRIA. PEATC.** (Dr. HIJANO)
- 3.- SEMIOLOGIA NASAL** (Dr. FONTANE): Insuficiència respiratòria nasal. Epistaxi. Radiologia
- 4.- RINOSCÒPIA. ENDOSCÒPIA NASAL. OLFACTOMETRIA. RINOMANOMETRIA** (Dr. FONTANE).
- 6.- DISPNEA LARÍNGIA** (Dr. COMAS): Traqueotomia i intubació.
- 7.- EXAMEN VESTIBULAR** (Dr. FUSTE): signes espontanis i ENG
- 8.- EXPLORACIÓ DEL NERVI FACIAL. PARÀLISIS FACIAL.** (Dra. CANTON)

PRÀCTIQUES

1.- SEMIOLOGIA DEL COLL (Dra. COSTEY/Dr. FONTANE/Dr. COMAS). Exploració del coll.Fibrolaringoscopia. Glandules salivars.

8. Bibliografia recomanada

1. Abelló P, Quer M.
Manual d' Otorrinolaringologia. Publicacions de la UAB. Bellaterra, 1992
2. Walter Becker
Otorrinolaringologia. Manual ilustrado
3. Portmann M,
Otorrinolaringología. Ed. Masson. Barcelona, 1984
3. Ramirez Camacho R
Manual de Otorrinolaringología. McGraw Hill Interamericana. Madrid 1998
4. Suárez Nieto C, Gil-Garcedo
Tratado de otorrinolaringología y Cirugía de Cabeza y Cuello. Editorial Proyectos Médicos, 1999
5. Paparella Shum Rick
Tratado de Otorrinolaringologia Editorial Interamericana
6. T. Bull, J. Almeyda
Color Atlas of ENT Diagnosis
Ed. Thieme 2009
7. J.K. Lee
Essential Otolaryngology : Head and Neck Surgery
9th edition
8. [www. Otmb.edu/otoreg/grands/grndsidx/html](http://www.Otmb.edu/otoreg/grands/grndsidx/html)
Dr. Quinns Online Textbook of Otolaryngology
9. Cummings Otolaryngology: Head and Neck Surgery
Review. Ed. Elsevier 2005